

Družbene razmere, ki jih odsevajo pravljice in povedke, so predstavljene v drugem razdelku; obravnavane so pravne sestavine, šege in navade, igre in zabava, izobrazba, domače zdravilstvo in ljudska umetnost. V tretjem razdelku se srečamo z ljudskim verovanjem, in to ne le s krščanskimi prvinami, temveč gre še za čarovništvo, kozmološke prvine in prerokbe rojenic in desetnikov.

Avtoričine besede o stvarnosti v Ljudskih pravljičah ter njene teze, analize in ugotovitve lahko bralec sproti preverja v dodanem gradivu. Knjiga namreč prinaša sto zapisov ljudskih pravljič in povedk, večinoma iz 19. stol., ki jih je avtorica odbrala iz Štrekljeve zapuščine. Besedila niso le dokumentarni vir osnovni razpravi, temveč pomenijo samostojne enote, ki jih z veseljem beremo same zase kot privlačne »zgodbe« ljudske ustvarjalnosti in domišljije. Gradivo je objavljeno v izvorni obliki in zato ponuja nekaj možnosti za dialektološko izobraževanje. Knjiga ima še eno pričevalno vred-

nost, saj so zapisi skrbno opremljeni z vsemi osnovnimi podatki o kraju in času nastanka, o zapisovalcih in informatorjih, s čimer »literarna« besedila dobijo svoj dokumentarni okvir, oziroma svoj življenjski ali etnološki kontekst. Besedila so označena še z Aarne in Thompsonovim kazalom pravljičnih motivov, ki nam kažejo, koliko mednarodno znanih motivov vsebuje slovensko ljudsko pripovedništvo. Ob vsem tem pa zapisi, skupaj z avtoričino bogato študijo, odkrivajo posebno narodno podobo (slovensko) nekega mednarodnega motiva. In prav zaradi posebnih elementov je neka pravljica slovenska, čeprav je motiv lahko razširjen po vsej Evropi ali še čez.

Če smo bili do sedaj bolj navajeni brati pravljica zgolj kot literaturo ali kvečjemu še kot jezikovni dokument nekega časa, bomo ob razpravi dr. Monike Krojepe začutili naše pravljice še kot širši kontekstualni pojav, tudi kot odsev načina življenja Slovencev v preteklosti. In za to v knjigi Monike Krojepe tudi gre.

Marko Terseglav
ZRC SAZU, Ljubljana

D. Cedilnik: Cikcak po pravopisu (1995)

V Jeziku in slovstvu zasluži omembo o izidu novi pravopisni priročnik *Cikcak po pravopisu* avtorice Danice Cedilnik (Sledi, Žalec 1995; 167 str.). To je že tretji tovrstni priročnik, ki je izšel v zadnjih nekaj letih, po *Abecedi pravopisa* avtorice Marte Kocjan Barle (DZS, Ljubljana 1992) in *Pravopisu* avtorja Jožeta Skaze (Jutro, Ljubljana 1994). *Cikcak po pravopisu* je v nasprotju s

prvima dvema, ki sta bila (vsaj prvotno) namenjena šolarjem (osnovno- in srednješolcem), nastal »kot odgovor na jezikovna vprašanja tajnic najraznovrstnejših ustanov, zavodov, podjetij in ministrstev« (prim. Uvod, str. 5).

Priročnik ne skuša biti niti poljudnejša predstavitev vseh pravopisnih pravil niti praktično »dopolnilo« obstoječemu Slovenskemu pravopisu (DZS, Ljubljana 1990), temveč se avtorica us-

tavlja predvsem ob novostih SP 1990 in obravnava tudi nekatere druge »jezikovne/ potrebne/ zaposlenih v gospodarstvu, zavodih, upravi itn.« (5), ki jih je podrobneje spoznal(a) kot voditeljica seminarjev slovenskega jezika za omenjene skupine ljudi. Priročnik ima podnaslov: »Za boljšo slovenščino na delovnem mestu«.

Pravopisna poglavja v priročniku si sledijo takole: Velika in mala začetnica, Pisanje skupaj, narazen in z vezajem, Ločila, Glasoslovje, Deljenje, Krajšave, Tujke. Slovnične in slovarske težave so uvrščene v poglavji Pogoste napake v oblikoslovju (v bistvu gre za oblikoslovno-skladenjske napake, op. M. B.) in Zvrsti slovenskega jezika. Na koncu je še Slovarček ustrežnejših izrazov in poglavje Voščila, zdravice, sožalnice. Prav to poglavje je novost v naših priročnikih, zlasti zaradi številnih konkretnih primerov, tako (ne)pravih kot (ne)ustreznih/(ne)primernih. Tu se že prepletata poslovno in zasebno dopisovanje.

Snov je v priročniku predstavljena na »klasičen« način, in sicer induktivno (pravilom sledijo vaje /večinoma z vstavljanjem ali izbiranjem pravilne rešitve/, vajam pa rešitve), vendar v »okvirju«, tj. v obliki pisnega dvogovora (dopisovanja) med dvema tajnicama: prva marsičesa ne zna, a je vedoželjna in hitro učljiva, druga pa pozna »vsa« (pravopisna /in slovnična/) pravila, zna pripravljati vaje in na koncu vsakega poglavja pripravi tudi pregledni »test«. Da besedilo ni preveč suhoparno, skrbijo: radovedni fant Aha, ki ga zanimajo »odtenki« oz. nadrobnejša pravila, nevedni in nekoliko naivni mož Brenk ter njegova vsevedna in zato včasih nekoliko preveč pokroviteljska žena Brenka.

Odlika priročnika *Cikcak po pravopisu* ni le v živahni predstavitvi obravnavane problematike, temveč tudi v izbiri konkretnih problemov, ki zadevajo slovenski jezik »na delovnem mestu«. Ker je snov predstavljena živo in duhovito, si jo bo bralec zlahka zapomnil. Primeri v vajah niso prepisani iz starejših knjig, temveč so novi in odbrani iz prakse. S knjigo lahko preverimo svoje znanje oz. se ne nazadnje tudi česa novega naučimo. Npr. da pišemo Rimske Toplice in

Dolenjske Toplice drugače kot Čateške toplice, ker da v zadnjem primeru ne gre za naselbinsko ime, temveč za nekdanje ime »podjetja«, ki se danes imenuje Terme Čatež (22).

Na koncu bi rada opozorila še na nekaj nadrobnosti, ki bi jih bilo pri vnovični izdaji priročnika treba odpraviti. Zdi se, da manjkajo vaje iz stičnosti ločil (v knjigi se tri pike ves čas pojavljajo levostično, npr. str. 56, 57, 62, 68, 70, 83, 101, 102; vejica ni zapisana levostično ob drugem delu dvodelnega pomišljaja, npr. 55; ni presledka za vsako okrajšano besedo v besedni zvezi, tako npr. beremo t.l., 116; t.m., 45, 59, 64, 114; op.prev., 116) in tudi iz nadpovedne skladnje — oboje je vsekakor pogosta težava v t. i. uradovalni zvrsti besedil.

Kljub poljudni naravi priročnika se je njegova avtorica večinoma držala strokovnega izrazja; naštejmo nekaj odmkov: — »žensko ime sklanjamo, priimka pa ne: Dušica Kunaver/Dušice Kunaver« (16), »/z/a strokovni jezik /so/ značilni/ /.../ zapleteni stavki« (120), med tujkami so obravnavane besede, ki so po definiciji sposojenke (124 sl.), večbesedna zemljepisna naselbinska imena avtorica imenuje »sestavljena« (20).

Pri natančnejšem pregledu (predvsem vaj) se da ugotoviti nekaj napak; npr. raba vezaja namesto pomišljaja (57). V primeru zapisovanja dvodelnih zemljepisnih imen z nestičnim vezajem (npr. Šmarje — Sap) avtorica ni upoštevala spremenjenega pravila iz novejšje izdaje SP (⁴1994), isto velja za pisanje prvotnega in privzetega priimka (po SP 1994 nestični vezaj, npr. *Olga Kunst — Gnamuš*). Zakaj je narobe *redko kdaj, malo kdaj* (35), skupaj pa prav? Osebo lastno ime *Petrarca* po SP 1990 slovenimo v *Petrarka*, torej tudi *Petrarkov* nam. *Petrarcov* (100). V poglavju o deljenju piše avtorica zavajajoče: »V obeh delih dobljene besede mora biti vsaj po en zlog, ne pa po ena črka. Torej ne u-ra ali Mur-a.« (113); v prvem primeru ima zlog eno samo črko.

Ne glede na te drobne pripombe je treba na koncu poudariti, da je avtorica s knjigo *Cikcak po pravopisu* ustregla predvidenemu naslovniku in da jo je vredno vzeti v roke.

Marja Bešter

Filozofska fakulteta v Ljubljani